

Folk-BI

Basinkomst - och hur den kan implemteras på lokal-, grupperings- och organisationsnivå

VÅR SYN PÅ BASINKOMST

Trygghetssystemet i Sverige är till stor del baserat på lönebortfallsprincipen. Den innebär att när man står utan lönearbete kompenseras utifrån den ekonomiska nivå man haft som löntagare. Det cementerar de klasskillnader vi har idag samt knyter ekonomisk trygghet enkom till lönearbete. Tanken med basinkomst är att ge alla en ekonomisk trygghet som inte kräver någon motprestation och är samma för alla.

I vår syn på basinkomst...

- ...är den villkorlös utan krav på motprestation
- ...är den en ekonomisk trygghet och ligger på en nivå som går att leva på
- ...fungerar den som en ekonomisk utjämningspolitik där, genom en progressiv inkomstbeskattning, den rike bidrar mest till och den fattige får mest av basinkomstsystemet
- ...är den ett erkännande av det som idag räknas till obetalt arbete (t ex hem-, omsorgs-, kultur-, ideellt och politiskt arbete)
- ...frigör den tid (och därmed uppmuntrar) till hem-, omsorgs-, kultur-, ideellt och politiskt arbete
- ...minskar den stress och leder till att folk lönearbetar mindre
- ...är den ett steg i att minska västvärldens överkonsumtion (genom att fler personer har mindre pengar att spendera på lyxvaror samt uppmuntrar till självförsörjning)
- ...är slutmålet att den ska vara global

FRÅN STATSFINANSIERAD BASINKOMST TILL FOLKORGANISERAD BASINKOMST

Man kan organisera sig på flera sätt i ett folk-BI. Vi har valt att urskilja tre huvudgrupper; lokalt, grupperings- och organisationsbaserat folk-BI.

Lokalt baserad basinkomst – platsbunden

I ett lokalt baserat folk-BI är personerna som deltar geografiskt nära varandra; t ex en by, stad eller stadsdel. Fördelar är att det är enkelt att mötas fysiskt och det är lättare att tillsammans dra ner på utgifter (läs mer under "Inkomster och minskade utgifter"). Närheten ökar även känslan av solidaritet mellan deltagarna.

Grupperingsbaserad basinkomst – icke-platsbunden

Ett grupperingsbaserat folk-BI är inte platsbundet, vilket innebär att deltagarna kan bo geografiskt långt ifrån varandra. Fördelar är att man kan vara fler deltagare, har friheten att flytta samt bättre kan sprida idéen om basinkomst.

I både lokala och grupperingsbaserade folk-BI kan man välja att göra det fristående eller i föreningsform (läs mer under "Verktyg").

Organisationsbaserad basinkomst – platsbunden eller icke-platsbunden

Organisationsbaserat folk-BI är när medlemmar* inom en registrerad organisation skapar ett BI-system inom denna. Det finns flera fördelar med att starta upp ett folk-BI i en redan befintlig organisation. Deltagarna delar till exempel redan mål och värdegrund (läs mer under "Gemensamma mål och motprestationsk-

* I det här dokumentet använder vi ordet "medlemmar" för personer i en redan existerande organisation och "deltagare" för personer i ett folk-BI

rav"). I organisationer som söker finansiering för sin verksamhet har medlemmarna också redan en gemensam inkomstskälla samt kan planera sina utbetalningar. Organisationer med aktiva medlemmar har dessutom ofta en kultur i att utföra oavlönat arbete, vilket i ett folk-BI kan bli avlönat. Det blir då lättare att arbeta kollektivt för att få in pengar och fördela arbetsuppgifter. Genom att sudda ut skillnaden på betalt och obetalt arbete kan alltså både samarbetet medlemmar emellan som organisationen i sig stärkas och effektiviseras.

STÄLLNINGSTAGANDEN I FOLK-ORGANISERADE BASINKOMSTSYSTEM

Eftersom vi inte har kontroll över kapitalet eller möjligheten att göra om dagens välfärdssystem till ett basinkomstsystem måste vi skapa våra egna alternativ. Vi har som sagt ingen klar lösning på hur folk-BI implementeras, men har diskuterat fram ett antal nyckelfrågor som gruppen bör ta ställning till innan upprättandet av ett folk-BI.

Motprestationskrav och gemensamma mål

Bör medlemmarna i folk-BI:et ha etiska mål med vad man använder sin frisatta tid till? Räcker det att ha som mål att frigöra folk från ekonomiskt lönearbetstvång eller ska krav ställas på att alla som går med i systemet jobbar för till exempel en rättvis värld? Vi tror att gemensamma mål är viktiga för att skapa tydlighet. Framför allt inom systemet, men också i vilken bild man förmedlar utåt, vilket spelar in för att folk ska våga och vilja dela med sig av sina inkomster.

Vår vision är att kunna efterleva det gamla talesättet ”av var och en efter förmåga åt var och en efter behov”. I en grupp med litet kapital kan det dock bli svårt att inte ha ett krav på motprestation. Förmodligen krävs att man sätter upp en form för hur man turas om eller hjälps åt att dra in pengar. I ett system där man satt upp gemensamma mål ser vi två aspekter på motprestation; 1) att lönearbeta/dra in pengar till systemet 2) att arbeta med organisationen allt de gemensamt uppsatta målen som frigjord tid ska användas till.

I organisationsbaserat folk-BI:

Diskussionen kring gemensamma mål löser sig per automatik i en organisation då den redan har uppsatta mål. Det kan också vara lättare att dela på inkomsterna i en organisation eftersom man kan fördela arbetet mellan inkomstbringande verksamheter och viktiga icke inkomstbringande. Man kan då alltså välja att få betalt utifrån nerlagd arbetstid, oavsett om arbetet genererat pengar eller ej.

Ekonomisk trygghet

Vad är en rimlig summa för att kunna försörja sig på? Vi har föreslagit 9 000 kr, baserat främst på att det fanns genomarbetade nationella förslag på den nivån (i form av Miljöpartiets rapport om ekonomisk trygghet från 2007). Man kan argumentera för en lägre summa utifrån ett antikonsumtionsperspektiv (uppmana till självförsörjning) och en högre summa utifrån ett socialistiskt perspektiv (ökad trygghet för de utan extra resurser) samt för att ge individer möjligheten att kunna spara pengar. Man kan också diskutera huruvida man bör ta hänsyn till individens olika utgifter såsom tandläkar- och läkarbesök, mediciner, glasögon/linser etc.

Gruppen bör i så fall ta ställning till hur och vilka.

Tidsaspekten

Kan man hoppa in och ut när man vill eller bör man ha en "uppsägningstid"? Antal medlemmar och ekonomisk stabilitet är två faktorer som spelar in i detta ställningstagande. Ett folk-BI där medlemmar hela tiden hoppar in och ut försvårar ett långsiktiga och hållbara beslut. Samtidigt är det givetvis önskvärt att folk-BI:et till så stor del som möjligt bygger på lust och inte krav. Vi har resonerat fram att tre månader kan vara en rimlig brytpunkt för att varken medlemmarna ska känna sig bundna eller folk-BI:et ska sakna framförhållning. Vi ser, liksom inom den ekologiska ekonomin, människan som en aktiv och oegoistisk varelse. Anledningen till att gå med i ett folk-BI tror vi i de flesta fall skulle vara av ideologiska snarare än ekonomiska skäl. Om man har tydliga gemensamma mål tror vi risken minskar att folk inkom går med i perioder av låga eller inga inkomster och går ur om/när de får ett (hög)avlönat arbete.

Inkomster...

Eftersom ett folk-BI inte har möjlighet att omfördela skatteintäkterna, som man skulle ha i statligt organiserat basinkomstsystem, måste man hitta alternativa inkomstkällor. Den enklaste och största är nästan alltid löner. Andra möjligheter är a-kassa samt att söka pengar för gemensamma projekt som skapar ett överskott. Kanske kan man också söka pengar till ett testprojekt av folk-BI? Oavsett bör man ta ställning till hur stor del av deltagarnas ekonomi som ska inkluderas. Deltagarnas totala privatekonomi eller bara löneinkomsterna?

Eftersom personer med oregelbundna inkomster är de som skulle få mest hjälp av ett folk-BI, stärks nästan alltid systemet med många deltagare. Vid behov av extra inkomster till folk-BI:et kan man tänka sig en struktur likt MST:s (De jordlösas rörelse i Brasilien); att någon självmant offerar sig att lönearbete. (För exempel på andra sätt att organisera inkomster se "Fördelningssystem/ exempeluträkningar.")

I organisationsbaserat folk-BI:

Om en organisation vill driva ett folk-BI finns en tredje aspekt på deltagarnas ekonomi; att endast fördela de inkomster som är relaterade till organisationen. Man bör i så fall tänka kring hur man fördelar intäkter om inte alla medlemmar i organisationen vill vara med i folk-BI:et.

...och minskade utgifter

Ett av de effektivaste sätten att frigöra tid och skapa större ekologisk och social hållbarhet är att minska sina inkomster. I Sverige har de allra flesta mer pengar att leva på än de behöver för en dräglig levnadsnivå. Detta får till följd att folk överkonsumerar lyxprodukter; flygresor, bilar, tekniska prylar etc som inte är nödvändiga och dessutom försämrar livskvaliteten i form av klimatförändringar, förorenad luft och vatten, ökad rovdrift på miljö och naturresurser samt statusstress. För att kunna sänka sina inkomster finns det många sätt att också sänka utgifterna.

Den kanske största utgiften för de flesta är boende. Att bo flera tillsammans i kollektiv eller ekobyar är ett sätt att dela på dessa kostnader. När det gäller matkostnader kan även här

kollektivt boende vara en lösning liksom att gå ihop i matlag eller matkollektiv. Även att dumpstra mat (dvs ta hand om mat som exempelvis mataffärer gör sig av med) är både miljömässigt och ekonomiskt mycket effektivt. Andra sätt att sänka sina utgifter på är att skapa en tidsbank och/eller en lokal valuta där de som är med kan byta varor och tjänster med varandra och där en timmes arbete är lika mycket värd oavsett vem som byter eller vad som byts. På det viset kommer man bort ifrån att någon gör en vinst vid varje köp vilket idag gör saker och ting dyrare än vad de skulle behöva vara. Det finns tusentals andra sätt att sänka sina kostnader och endast fantasin sätter gränser...

I organisationsbaserat folk-BI:

Att bo kollektivt med organisation som huvudman ger än billigare hyra än om man hyr som privatperson. I en organisation kan man även se över vad som ryms inom representation-sluncher för att på så sätt dra ner på matkostnader.

Utbetalningar genom en organisation

netto 9 000 kr
skatt 2 828 kr
brutto 11 828 kr
arbetsgivaravgift 3 716 kr
total arbetskostnad 15 544 kr

Tio personer i ett organisationsbaserat folk-BI skulle behöva 155 440 kr i organisationen varje månad för att alla ska få betalt inkom från organisationen.

System med boende

netto 7 000 kr
skatt 2 199 kr
brutto 9 199 kr
arbetsgivaravgift 2 890 kr
total arbetskostnad 12 089 kr

Verktyg för att organisera folk-BI

Det finns flera verktyg som man kan använda för att organisera ett folk-BI:

Ideell/ekonomisk förening: Om man söker pengar (kanske till ett testprojekt med folk-BI) eller jobbar i gemensamma projekt kan det vara klokt att bilda en folk-BI-förening. Fördelen är bl a att man kan planera löneutbetalningar, hyra en bostad/lokal och inhandla gemensamma saker som drar ner deltagarnas individuella kostnader.

I föreningen bör man ta ställning till hur beslut ska fattas. Regelbundna demokratiska beslutsprocedurer kräver å ena sidan mycket tid och engagemang från deltagarna, men ger å andra sidan deltagarna större inflytande, bättre översikt samt håller systemet dynamiskt. Vill man ha färre möten tror vi att det kräver tydligare och striktare riktlinjer/regler, vilket lämnar mindre utrymme för flexibilitet, men inte ställer samma krav på deltagarna.

I ett organisationsbaserat folk-BI behöver man inte bilda en extra förening eftersom man kan köra systemet i sin redan befintliga organisation.

A-kassa: På en nationell nivå är tanken att basinkomst ska baseras på en sammanslagning av försäkringssystemen. Vi har inte möjligheten att göra det i ett folk-BI men kan välja att använda a-kassan som inkomstkälla. Man kan också, genom att betala ut lön från en folk-BI-förening till de som inte är med i a-kassan, sträva efter att samtliga deltagare kommer med. På så sätt skapas en stabilitet i folk-BI:et när det ebbat i kassan.

Gemensamt konto/kassa: Även om man har en folk-BI-förening eller är del av ett organisationsbaserat folk-BI, kan det vara klokt att skapa ett vanligt personkonto (gärna på den räntefria JAK banken) eller på annat sätt skapa en gemensam kassa. På så sätt kan man dela med sig av deltagarnas löner och undvika dubbelbeskattning på de löner som redan är utbetalda.

FÖRDELNINGSSYSTEM/EXEMPEL- UTRÄKNINGAR

Det finns olika sätt att föra en fördelningspolitik inom en grupp människor:

"Takmodellen" – med individuell lönesättning men ett tak på hur mycket man får tjäna och alla pengar utöver det går till en gemensamma kassa.

"Kassalösningen" – där allas löner läggs i en gemensam kassa som delas ut lika summa till alla.

Det är lätt i dagens kapitalistiska system att landa i ett tänk där utbetalningar baseras på ekonomiska intäkter, ofta i form av lön. Detta eftersom lönen ofta varit en måttstock på vad som räknas som arbete. Ett alternativ vi föredrar är utbetalningar baserade på antal arbetstimmar, oavsett om de är inkomstgenererande eller ej. I de folk-BI där deltagarna har gemensamma mål, är det lättare att räkna på arbetstimmar än i de system man inte har det. Risken finns då att man är oense om vad som räknas som arbete och inte.

Nedan följer fyra olika modeller som ett folk-BI kan välja att använda sig av. Vi förespråkar modell 4 då den först och främst garanterar alla i systemet en fast grundinkomst och därefter anpassas till individens nerlagda arbete.

Folk-BI, modell 1:

Alla deltagare behåller 9 000 kr av sina intäkter. Av överskottet får varje deltagare procentuellt av summan den bidragit med.

Folk-BI, modell 2:

Alla deltagare behåller 9 000 kr av sina intäkter. Överskottet delas ut efter arbetsinsats, oavsett om det är betalt eller obetalt arbete.

Folk-BI, modell 3:

9 000 kr betalas ut till alla deltagare och överskottet stannar i systemet. I detta system kan man minska individens möjlighet till överkonsumtion och bygga upp en stor gemensam kassa.

Folk-BI, modell 4 (baserat på MPs uträkning):

STEG 1 (används tills folk-BI:et har en stor summa pengar):

Alla deltagare behåller 9 000 kr av sina intäkter och av överskottet tas en "skatt" på 70%. Av "skattepengarna" betalar man personer som inte har intäkter på 9 000 kr. Risken finns dock att inte alla deltagare får en basinkomst på 9 000 kr, om man inte har jobbat ihop den själv.

STEG 2 (övergången till detta steg sker när folk-BI:et har en stor summa pengar):

9 000 kr betalas ut till alla innan arbetsmånadens start. De som lönearbetar "skattar" 70% på hela intäkten. "Skattepengarna" används till att betala ut basinkomster. Ev överskott

stannar i systemet.

STEG 1

Person 1 med 10 290 kr i modell 4

14 700 kr brutto
10 290 kr netto

Bl (som man behåller av sin lön): 9 000 kr
Överstigande belopp: 1290 kr

70% av överstigande: 903 kr
Eget efter "skatt" 387 kr

Till person 1: 9 387 kr
Till kassan: 903 kr

STEG 2

Person 1 med 10 290 kr i modell 4

14 700 kr brutto
10 290 kr netto

Bl som alla får: 9 000 kr

70% "skatt" på hela beloppet: 7 203 kr
Eget efter "skatt": 3 087 kr

Till person 1: 12 087kr
Till kassan: 7 203 kr

Person 2 med 21 000 kr i modell 4

21 000 netto

Bl: 9 000 kr
Överstigande belopp: 12 000 kr

70% av överstigande: 8 400 kr
Eget efter "skatt" 3 600 kr

Till person 2: 12 600 kr
Till kassan: 8 400 kr

Person 2 med 21 000 kr i modell 4

21 000 kr netto

Bl som alla får: 9 000 kr

70% "skatt" på hela beloppet: 14 700 kr
Eget efter "skatt": 6 300 kr

Till person 2: 15 300 kr
Till kassan: 14 700 kr

SLUTORD

Vi hoppas att vi med denna text lyckats skapa ett intresse för folk-Bl på lokal, grupperings- och organisationsnivå och att det blir ett steg mot en mer kollektiv syn på ekonomin.

Tillsammans kan vi skapa en rättvis ekonomi!

Vill du lägga till tankar,
kommentarer och försök som
gjorts?

Vill du ha mer info om basinkomst?

Har du några frågor?

Släng iväg ett mail till
Alex Veitch (veitch@rafilm.se)
eller
Emma Rydin
(emmarydin@gmail.com)